

BUKS – Tidsskrift for Børne- og Ungdomskultur

Nr. 62 2018 • Årgang 35 • ISSN 0907-6581 • ISBN 978-87-999363-1-1 • www.buks.dk

Herdis Toft og Carsten Jessen:

Indledning

Dette nummer af tidsskriftet har været længe undervejs, men kan til gengæld nyde godt af, at tidsskriftet er overgået til at blive et rent elektronisk tidsskrift. Vi har sagt farvel til faste abonnenter og goddag til muligheden for at forbinde de enkelte bidrag med resten af internettets udgivelser. For en del bidragsydere – og læsere – er det væsentligt, at vi bringer fagfællebedømte artikler med en forskningsmæssig betydning. For andre er det snarere undersøgelser og beskrivelser af (nye) former for praksis på det børne- og ungdomskulturelle felt, der efterspørges. Begge ønsker bliver opfyldt i nummeret her.

Vi modtager støtte fra Statens Kunstfond til at klare udgivelsen fra egne redaktionelle skriveborde uden forlags- eller trykkeriaftaler, og det er vi meget taknemmelige for. Ligeledes har vi nu mulighed for at koble interaktivt mellem vores tidsskriftnumre og vores hjemmeside, således at vi kan aktivere billed- og videomateriale, lydmateriale osv., ligesom vi kan give links til alt, hvad internettet kan præstere af relevant materiale.

Vi håber, at ændringerne vil falde i god jord hos læserne! Det giver i al fald både redaktion og bidragsydere mulighed for at gå mere legende og eksperimentelt til værks, samtidig med at forskningstilknytningen bevares.

»Et fænomen erkendes i intet tilfælde isoleret, men uden undtagelse i en kontekst, og sin fulde betydning får det derfor først igennem denne«.

Sådan beskrev litteraten Johan Fjord Jensen den fænomenale analyse- og fortolkningsstrategi, der blev udviklet i sidste halvdel af det 20. århundrede, og som også gælder for forståelsen af, hvad og hvordan leg er. Nemlig at der er forskel på vores værditilskrivning af begrebet om leg og fænomenet leg alt afhængigt af, hvordan vi hver især opfatter legens funktion, og hvordan vi stiller os i relation til leg i forskellige kontekster og på forskellige kulturhistoriske tidspunkter. Det er netop denne tilgang til leg, som har præget vores tidsskrift og den dertil knyttede legekulturforskning fra dets opstart og frem.

Det foreliggende temanummer om leg bærer titlen *Den fænomenale leg*, idet tematikken fokuserer på, og illustrerer, hvordan leg i dag fremtræder for os i forskelligartede politiske, kulturelle og pædagogiske kontekster og forståelsesrammer. Temaet er tænkt som et follow-up på tidsskriftnumrene 59 og 60, der indeholdt udgivelse af børnekulturforsker Flemming Mouritsens samlede produktion, hvori hans undersøgelser af leg efterhånden kom til at spille en hovedrolle. I tilknytning til udgivelsen af dette digre værk blev der afholdt et symposium på Syddansk Universitet med deltagelse af en lang række forskere, formidlere, undervisere og praktikere i det børne- og ungdomskulturelle felt, som kiggede tilbage på hans betydning. Disse og andre tilbageblik på og formidling af hans virke i både ind- og udland vil læserne kunne følge på BUKS-hjemmesiden buds.dk hvor vi reserverer en særlig plads hertil.

Hvor står legeforskningen så i dag? Hvor den kommer fra vidner de mange, mange tidligere udgivne numre af tidsskriftet, som alle er blevet eller bliver gjort elektronisk tilgængelige. Men hvor står den i dag, og hvor er den på vej hen? Et svar kunne være: den står med storskrævende ben hen over et broget landskab, hvor både politikere, kunstnere, kulturformidlere, pædagoger og praktikere træder i karakter på mange mulige og umulige måder. Der er ikke umiddelbart konsensus på området. De store paradigmers og skolers tid er tilsyneladende forbi. Til gengæld mødes parterne i nye, stærke kontekster, fora og framinger:

– der har været afholdt stiftelsesmøde for en national Legetænk tank, hvor deltagerne er optaget af at sted- og rodfæste leg i et vidtfavnende internationalt perspektiv – uden at acceptere grænsedragninger i forhold til alder, generation eller køn, institutions- eller fritidsliv, etnicitet, digitale eller analoge platforme,

– det er nu en dansker, nemlig Carsten Jessen, der er formand for *The International Play Association*, som bl.a. afholder temakonferencer om legens betydning i en politisk rammesætning på Christiansborg,

– der var allerede tidligere en professor i henholdsvis børnelitteratur, nemlig Mette Winge, og i børnekultur, nemlig Beth Juncker. Vi har nu dertil fået en professor m.s.o. i leg, nemlig Helle Skovbjerg,

– der er legelaboratorier, fabulatorier og eksperimenterier, der er Coding Pirates og CounterPlay, og vi har aktuelle og stærke udgivelser om legens betydning i både dannelses- og uddannelsesperspektiv, i henseende til demokratisk dannelse og så videre,

– vi er også mange, der er vidner til og deltagere i intense diskussioner og debatter, hvor det af nogle påpeges, hvordan legen er trængt samfundsmæssigt af politiske krav om styring og effektivisering af børns hverdagsliv, mens det fra andre påpeges, at leg har afgørende betydning for samfundsmæssig demokratisk virksomhed, – og hvad skal man mene – gør det nogen forskel om en formålsparagraf for dagtilbud lyder: »Børn i dagtilbud skal have et fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, som fremmer deres trivsel, sundhed, udvikling og læring« – eller om den lyder som regeringens ændringsforslag: »Dagtilbud skal fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv«? Hvordan denne smukke hensigtserklæring vil blive konkretiseret og omsat i praksis bliver det interessant at følge de kommende år.

Hvad er det for synsvinkler på og forestillinger om fænomenet leg, der trænger sig på? Er leg (igen) på vej til at blive løs-sluppen fra det læringsfavntag, der har præget tilgangen i en længere periode? Eller tværtimod? Er leg på de sociale mediers mange platforme ved (nu) at blive set som så løs-sluppen, at vi må gribe ind med krav til både forældre, pædagoger og udbydere om at stramme op på deltagelses- og delingslysten? Eller tværtimod? Vi håber med artiklerne i dette nummer af tidsskriftet at kunne bidrage til den fortsatte faglige udveksling af viden om og diskussion af legens betydning og funktioner.

Carsten Jessen indleder nummeret med et essay om *Legen som fænomen og forskningsoptik. Et essay om fortolkning og teori*. Han peger på betydningen af, at vi fremviser og diskuterer de teoretiske antagelser, der styrer vores empiriske observationer af fænomener som leg. Samtidig understreger han betydningen af at bevare den nysgerrighed og undren, der fik os til at gå i gang med undersøgelserne. Der må være noget, som forekommer umiddelbart svært at forstå og indpasse i vores for-domme og fortolkninger samt forventningshorisont for fænomener som leg. Clifford Geertz' og Flemming Mouritsens nu klassiske beskrivelser af »dyb leg« og rolleleg er eksempler, som han fører med ind i sin egen præcisering af legens kendetegn i dag.

Herdis Toft fortsætter fremvisningen af teorier om leg med artiklen *Leg som ustyrlig deltagelseskultur – eller fortællingen om det demokratiske æsel*. Hun tager dog et andet afsæt end Carsten Jessen, nemlig i filosofen Jacques Rancières demokratiforståelse, og

argumenterer for, at legekultur som fænomen repræsenterer en »ustyrlig« deltagelseskultur, der bygger på direkte demokrati og dermed er et livsnødvendigt fundament under vort samfund. Hun trækker tråde fra det anti-autoritære oprør i maj 1968 til børns legekultur i dag, hvor regelforhandlinger og -forvandlinger er nøglebegreber for at forstå, hvori forskellen mellem liberalistisk »fri« leg og socialt »forpligtet« fælles leg består. Hun benytter en observation af børnehavebørns kamp om at erobre »magten« over et legeredskab som eksempel.

Klaus Thestrup skriver om *We do the same, but it is different. The open laboratory & play culture*. Heri præsenterer han et forskningsfelt og et pædagogisk område med fokus på digitale medier, leg og pædagogik i et samfund, hvor medier og viden er globaliserede fænomener. Han anlægger et historisk perspektiv, idet han inddrager både resultater fra og udfordringer i tidligere og nutidige aktiviteter, hvori indgår teknologier og fortællinger i børns leg i pædagogiske sammenhænge, som benytter sig af eksperimenter. Han demonstrerer udviklingen af det åbne laboratorium for leg og de pædagogiske metoder knyttet hertil.

Mads Bønløkke Pedersen og Rikke Toft Nørgård skriver om *Familien Robot kommer forbi – en undersøgelse af teknologisk legekultur mellem robotter, børn og pædagoger*. Som Klaus Thestrup tager også de fat på børns teknologipraksis, og ser den dels i en legekulturel optik, dels med fokus på mellem menneskelige og humanistiske dimensioner inden for 21st Century Learning Skills. De beskriver et Design Based Research feltarbejde i 3 børnehaver, der som case viser, hvordan robotter bliver til legevæsner og legemedier i børnenes legepraksisser på egen hånd og sammen med pædagoger. De demonstrerer, hvordan man kan udvikle et rammeværk for at forstå legens dimensioner, teorier, elementer og karakteristika i et dannelsesperspektiv.

Helle Hovgaard Jørgensen skriver om *Medieleg i skolen – eller media literacy i et legekulturelt perspektiv*. Hun beskriver et etnografisk feltarbejde baseret på Grounded Theory, som hun har foretaget i børnehaveklasser, og hun fokuserer her på børnenes mediebrug, idet hun dels iagttager deres medieleg, dels beskriver den media literacy, de udvikler herigennem. Det gør hun især ved at næranalysere en udvalgt case, som demonstrerer sammenhænge mellem børnenes lege- og mediekompetence, mellem deres lege- og mediekyndighed og -dannelse.

Rikke Toft Nørgård skriver om *Stjernesked – Forskningspixibog om et farligt barn*. Hun kalder sit bidrag, der omhandler computerspil som et håndværk, børn møjsommeligt tilegner sig, for en forskningspixibog. En sådan bog kondenserer ved hjælp af narrativ etnografi og »evocative writing« de forskningspointer, der kommer ud af et feltarbejde. Resultater af et længerevarende forskningsarbejde kondenseres til pixibogsstørrelse. Hertil lægges en »musikvideo«, hun tidligere har udgivet i en anden kontekst, som demonstrerer den samme form for empiriindsamling og bearbejdning.

God læselyst

Herdis Toft og Carsten Jessen